

**JAG
VILL
VETA**

– VAD SKA JAG SÄGA TILL MITT BARN?

Information till dig som är förälder
och lever med skyddade personuppgifter

www.jagvillveta.se

VUXNA

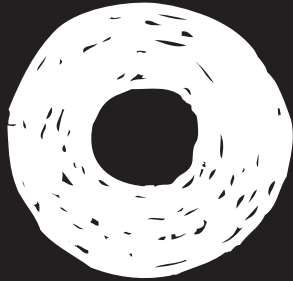
© Brottsoffermyndigheten, 2014
Produktion Plakat
Åströms Tryckeri AB, Umeå 2014

Inledning	5
Skyddade personuppgifter	6
Barn med skyddade personuppgifter	7
Barns rättigheter	8
Vad säger barnen	9
Vad ska man säga till barnen	11
Att ta avsked	13
En plan vid hot	14
När barnet växer	15
Om nätet	17
Ta hjälp av andra	18
Mer information från Brottsoffermyndigheten	19

INNEHÅLL

INLEDNING

Barn är beroende av vuxna för att få information om sin situation. Därför har Brottsoffermyndigheten valt att rikta den här broschyren till dig som är förälder. I den här broschyren får du som förälder råd om hur du kan underlätta för ditt barn att leva med skyddade personuppgifter. Broschyren har tagits fram i samarbete med Barnombudsmannen.

I Sverige finns det drygt 4 000 barn som lever med skyddade personuppgifter. De flesta av barnen har skyddade personuppgifter på grund av att en eller båda av föräldrarna är utsatta för våld eller hot. Oavsett om barnet är direkt utsatt eller inte, påverkas livet av att leva med skyddade personuppgifter.

SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

Det finns olika grader av skydd. För vissa räcker det med sekretessmarkering under en kortare period, medan andra behöver fingerade personuppgifter hela livet.

- Sekretessmarkering innebär att det görs en markering i folkbokföringen, som signalerar att uppgifter om personen inte ska lämnas ut utan särskild prövning. Sekretessmarkering omprövas i regel varje år.
- Kvarskrivning innebär att den som lever under hot flyttar till en ny adress men fortsätter att vara skriven på den gamla orten och får sin post förmedlad via

Skatteverket. Kvarskrivning gäller högst tre år i taget.

- Fingerade personuppgifter är den starkaste graden av skydd och innebär att man får en helt ny identitet, med nytt namn och personnummer.

Många ansöker på egen hand om skyddade personuppgifter hos Skatteverket medan andra får skyddet efter kontakt med Polisen.

På **www.skatteverket.se** finns information om hur man ansöker om skyddade personuppgifter. Det går också att ringa **0771-567 567**.

BARN MED SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

Barn får ofta skyddade personuppgifter för att någon av deras föräldrar har det. Föräldrarna kan till exempel vara utsatta för hot på grund av sitt arbete eller för att de har vittnat i en rättegång. Den vanligaste orsaken är utsatthet för våld i en nära relation, när hotet kommer från den egna familjen eller någon som står nära. Barn kan också själva vara utsatta för hot, exempelvis av en förälder eller av en grupp släktingar.

BARN RÄTTIGHETER

Barnkonventionen är en internationell överenskommelse som Sverige har skrivit under. Konventionen handlar om vilka rättigheter som barn har, oberoende av kön, ursprung, religion eller funktionsnedsättningar. Barn har rätt till särskild omsorg och speciellt skydd eftersom de ofta är mer sårbara.

BARNKONVENTIONEN

bärs upp av fyra grundläggande principer:

- att alla barn har samma rättigheter
- att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut
- att alla barn har rätt till liv och utveckling
- att alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad.

Enligt Barnkonventionen har barn rätt att skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, vanvård och sexuella övergrepp.

Konventionen uppmärksammar också att utsatta barn har rätt till stöd och hjälp.

Alla barn har rätt till en uppväxt fri från våld. När ett barn eller någon annan i familjen hotas av våld har de rätt till trygghet och skydd. Skyddade personuppgifter är till för att ge barn och vuxna trygghet och skydd mot fortsatt våld. När en familj får skyddade personuppgifter har barnen rätt att vara delaktiga och få information om vad som händer, också när de är små. Det ställer stora krav på föräldrarna. Vad ska man säga till barnen? Hur mycket förstår de? Hur ska man undvika att skrämman dem?

VAD SÄGER BARNEN?

Det är jobbigt för barn att leva med hot och många känner sig oroliga och rädda. Skyddade personuppgifter kan vara en trygghet som minskar rädslan.

»I BÖRJAN VAR DET JÄTTESVÅRT ATT GÖRA SIG AV MED RÄDSLAN. JAG SOV ALDRIG PÅ NÄTTERNA, INGENTING ALLS. DET VAR JÄTTEJÄTTEJOBBIGT.«

Ebba¹

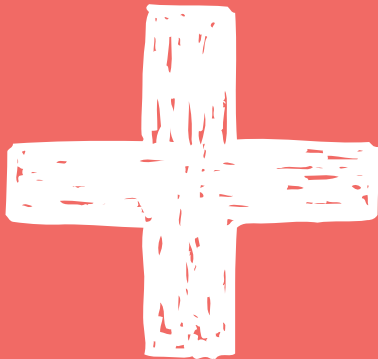
»JAG KÄNNER MIG VÄLDIGT TRYGG MED SKYDDAD IDENTITET. DET GÖR JAG FAKTISKT. DET KÄNNS JÄTTESKÖNT ATT HA DET.«

Rebecka¹

Skyddade personuppgifter kan också innebära en massa krångel, speciellt när barnen blir större. Många barn upplever att de inte vet vad de kan berätta för kompisar. Det kan vara svårt att veta vad man ska säga när kompisar vill komma hem till dem och leka. Det är vanligt att barn med skyddade personuppgifter känner sig ensamma och är rädda för att bli avslöjade.

»JAG VILL INTE VARA SÅ MYCKET MED KOMPISAR FÖR JAG VILLE INTE HA FRÅGOR OCH SÅ. DET PÅVERKAR MIG OCKSÅ JÄTTEMYCKET.«

Sofia¹

Barn och ungdomar har ofta erfarenhet av att vuxna i skolan, inom hälso- och sjukvården och från olika myndigheter inte vet hur det är att leva med skyddade personuppgifter.

»SEN SÅ FINNS DET DÄR MED SKOLAN OCH SÅ. DET VERKAR SOM OM DET INTE HAR KOLL PÅ DET ALLS.«

William¹

¹ Alla citat är tagna från Barnombudsmannens rapport *Oskyddad*.

VAD SKA MAN SÄGA TILL BARNEN?

Det kan vara svårt att veta hur mycket man ska berätta för sitt barn och det finns inget generellt råd som passar alla. Vad man ska berätta för barnen är individuellt och måste anpassas utifrån deras situation, men det finns några saker att tänka på:

Prata direkt med barnet. Ta dig tid att förklara för barnet vad som händer. Barn märker när föräldrarna är rädda och oroliga, och de hör ofta när de vuxna pratar med varandra. Om ingen pratar med barnet är risken stor att de hittar på egna förklaringar till det som händer. De kan känna sig ännu mer rädda, förvirrade och ensamma. Att få veta känns ofta tryggare.

Prata om det som barnen upplevt. När barn själva upplevt hot och våld tänker de ofta mycket på det. Att prata med en vuxen känns tryggt och gör att de får dela sina upplevelser med någon. De får också möjlighet att ställa frågor. Om barnet varit utsatt för våld eller sett hot och våld är det bra att berätta att ni flyttar till ett tryggt ställe. Barn har rätt att veta att de skyddas från våld.

EXEMPEL:

– Nu flyttar vi och vi talar inte om för Henrik var vi bor så att han inte ska kunna hitta oss och slå oss igen.

EXEMPEL:

– Jag är osams med några vuxna och vill inte att de ska komma hem till oss. Så vi berättar inte för någon vilken stad vi flyttar till.

Undvik skrämmande detaljer. Avstå från att berätta detaljer om våld eller hot som barnet inte känner till. Det kan skrämma. Däremot behöver barn tillräckligt med information så att de förstår varför de inte ska berätta var de bor.

Undvik lögn. Ibland behöver man skydda barnen från det som skrämmer eller sådant som de är för små för att förstå. Tänk på att barn växer. När de blir större har de rätt att få veta mer. Då blir det svårt om de fått höra saker som inte är sanna. Risken är då att de känner sig svikna och lurade. Berätta istället en del av sanningen och fyll på med detaljer och information i takt med att barnet växer.

Stötta barnet, barnet ska inte stötta dig.

Många barn är väldigt måna om att trösta och stötta sin förälder. Det är ett alltför stort ansvar för barn. Se till att du själv har någon att prata med om din egen oro och rädsla.

Skydda barn från "vuxenprat". När du pratar med andra vuxna om dina erfarenheter av hot eller våld se då till att barnet inte hör samtalet. Det kan vara skrämmande för barnet att höra berättelsen utan att förstå allt eller ha möjlighet att fråga.

ATT TA AVSKED

Små barn behöver få vara delaktiga i det som händer i deras liv. När man flyttar ska barnen helst få veta det i god tid. Om man hinner är det bra att få ta avsked av hemmet, av kompisar och grannar, av förskola och lekparken.

Det kan också vara så att det inte finns tid att ta avsked när en familj flyr och får skyddade personuppgifter. Ibland är det inte möjligt att få med barnens saker och man måste kanske bryta kontakten med kompisar, med förskola, släkt och vänner. Det är inte det bästa för barnet, men ibland finns inget annat val. Säkerheten för dig och ditt barn är alltid viktigast.

Försök få med de saker som är viktiga för barnet. Det är bra om man kan ta med sig saker som är viktiga för barnet när man flyttar, till exempel leksaker, böcker, kläder och möbler. Fotografier är även ofta uppskattade. Ibland kan man också komma tillbaka och hälsa på de människor som man tycker om.

Om ni inte kan ha kontakt med vänner och släkt är det bra att försöka hitta minnessaker som fotografier, ljudinspelningar och saker som påminner om vad man har gjort tillsammans. Det kan vara till hjälp för barnet.

Ta avsked om det går. Om det är möjligt att kontakta förskolan på ett tryggt sätt kan det vara bra att be om en hälsning till barnet. En ljud- eller filminspelning med kompisar och fröken, teckningar och foton kan betyda mycket för barnet.

EN PLAN VID HOT

När det finns ett hot mot barnet eller någon annan i familjen behöver det också finnas en plan för vad ni ska göra om något händer. Vad kan omgivningen vara beredd på? Vad kan barnet själv göra?

Många förskolor och skolor skriver en särskild handlingsplan för barn med skyddade personuppgifter. Där skriver man vad barnet skyddas ifrån, vilka som ska veta om att barnet har skyddade personuppgifter, om barnet har behov av extra stöd och alla praktiska detaljer om hur skyddet ska gå till. Tipsa förskola och skola om det om de inte känner till det!

På www.skolverket.se finns en handledning som heter Unga med skyddade personuppgifter.

Du väljer själv om du vill berätta om din situation för till exempel vänner och grannar. Det finns en risk att de som får veta berättar vidare, men att andra människor vet kan också vara ett skydd. Ofta kan man berätta tillräckligt mycket för att få hjälp om något allvarligt inträffar, utan att berätta hela sin historia eller att man lever med skyddade personuppgifter. Tala till exempel om för grannarna att du gärna vill att de ringer till polisen om de hör bråk eller skrik från ditt hem.

Om barnet avslöjar skyddet. Det kan hända att barnet glömmar bort sig och råkar säga var ni bor. Barnet kan också pressas att röja skyddet. Oavsett anledning är det viktigt att inte skuldbelägga barnet för att ha berättat. Även om det innebär ökad risk för familjen och en ny flytt är det viktigt att barnet inte känner skuld över att ha orsakat situationen. Prata med

barnet och säg att det är sådant som kan hända och att det inte är barnets fel att ni måste flytta igen. Många barn känner skuld utan att någon sagt att det är deras fel. Genom att prata om det kan man som vuxen lyfta ansvaret från barnet.

NÄR BARNET VÄXER

Mognadsnivån hos barn i olika åldrar är individuell, vilket gör det svårt att ge generella råd om vad och när man ska berätta om skyddet för barn. Oavsett mognad hos barnet är det viktigt att öka informationen i takt med att barnet blir äldre så att barnet kan hantera olika situationer i livet.

0–3 år: Barn har alltid en vuxen med sig. Skydda barnet och se till att det är tryggt. Prata med förskolan och se till att det finns en handlingsplan.

3–6 år: Barn får mer kontakt med andra vuxna och barn. Barn förstår mer och behöver information. Involvera barnet i handlingsplanen i förskolan. Tänk igenom vad du vill att kompisars föräldrar ska veta.

6 år och uppåt: Barn i skolåldern tar mer och mer eget ansvar. Skolan ställer nya krav och det ger ibland problem. Se till att det finns en handlingsplan och att den uppdateras varje termin tillsammans med barnet. Barn har ofta fritidsaktiviteter, de går hem till kompisar, kanske sover borta. Vad gäller för ditt barn? Vem ska veta? Vad kan barnet berätta för andra?

På väg in i tonåren

När barn närmar sig tonåren ökar deras behov av att få information och att få vara med och bestämma. En tonåring måste fatta många egna beslut som rör kompisar, flick- eller pojkvänner, fritid och studier. Tonåringar med skyddade personuppgifter ställs inför många komplicerade val och de kan sällan fråga jämnåriga och vuxna om råd. Omgivningen vet helt enkelt inte

tillräckligt mycket om hur det är att leva under hot. De kanske inte ens vet att tonåringen är hotad och har skyddade personuppgifter.

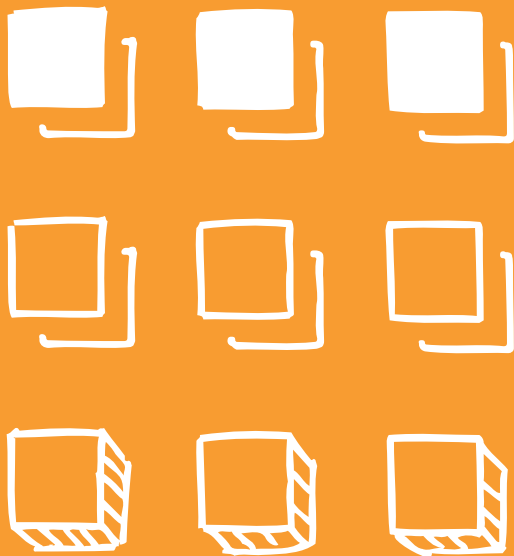
Som förälder är du oerhört viktig. Du är den som kan ge råd och berätta varför det är viktigt att vara extra försiktig när man har skyddade personuppgifter. Du är också den som sätter upp regler och gränser. Tonåringen måste få ställa frågor och diskutera regler som blir alltför svåra att följa, annars är risken att reglerna bryts i hemlighet. Tillsammans kan ni komma fram till vad som är de bästa reglerna i just er familj.

Viktiga frågor är till exempel vem de kan berätta för, sport- och fritidsaktiviteter, extrajobb, sociala medier och nätet.

OM NÄTET

Nätet är en viktig del i de flesta ungas liv. De umgås, gör läxor, söker information, lyssnar på musik, spelar, tittar på film och köper saker. Men nätet kan vara en farlig plats om man lever under hot eftersom identiteten kan röjas. Barn med skyddade personuppgifter kan inte använda nätet på samma sätt som andra, och de måste lära sig om säkerhet på nätet innan de kan använda det på egen hand. Det innebär att ni måste börja tidigt, förslagsvis i samband med skolstart.

TA HJÄLP AV ANDRA

Det ställer extra stora krav på hela familjen att ha skyddade personuppgifter. Om det är svårt att prata med ditt barn eller att svara på barnets frågor finns det hjälp att få utanför familjen. Detsamma gäller om barnet har svåra minnen eller symtom efter att ha upplevt våld eller hot. Många barn tycker att det är skönt att få prata med en utomstående vuxen som har tystnadsplikt.

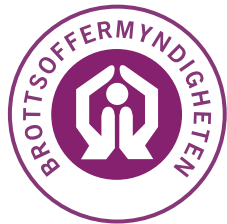
Skolhälsovården, socialtjänsten eller kvinnojouren kan hjälpa dig att hitta samtalsstöd där du bor.

MER INFORMATION FRÅN BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

På www.jagvillveta.se finns information till barn som lever med skyddade personuppgifter. På webbplatsen finns också information för barn om brott, rättigheter, stöd och hjälp.

På www.brottsoffermyndigheten.se finns information på flera språk om brottsoffers rättigheter och rättsprocessen samt fler kontaktuppgifter till andra myndigheter och ideella organisationer.

Brottsoffermyndigheten svarar gärna på frågor om ersättning i samband med brott. Ring myndighetens servicetelefon **090-70 82 00**, och tala med en handläggare på brottsskadeenheten.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Box 470, 901 09 Umeå

Tel: 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

www.rattegangsskolan.se

www.jagvillveta.se